

Майя Пилипівна ФЕДИШИН

кандидат економічних наук,
асистент,
кафедра публічних, корпоративних фінансів та фінансового посередництва,
Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича
E-mail: solmay_f@ukr.net

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ПЛАНУВАННЯ

Федишин, М. П. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств для цілей планування [Текст] / Майя Пилипівна Федишин // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 25. – № 2. – С. 132-138. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Актуальність теми визначається потребою чіткого розуміння підходів, методів, принципів здійснення аналізу грошових потоків підприємств харчової промисловості як передумови ефективного їх планування для підвищення виробничої гнучкості, забезпечення фінансової стійкості та створення умов для нормального функціонування.

Мета. Метою дослідження є вивчення, узагальнення, систематизація та удосконалення методичних підходів до процесу проведення аналізу як передумови оцінки рівня планування грошових потоків та пристосування його до сучасних умов господарювання промислових підприємств.

Метод (методологія). За допомогою абстрактно-логічного методу теоретичних узагальнень обґрунтовано основні положення аналізу грошових потоків для цілей планування та покращення оперативного управління грошовими потоками на підприємствах харчової промисловості.

Результати. У статті запропоновано алгоритм проведення аналізу грошових потоків для цілей планування, що надасть інформацію для оцінки діяльності підприємств у минулому, теперішньому часі, а також служитиме основою для підвищення ефективності планування і прогнозування грошових потоків на майбутнє.

Ключові слова: планування грошових потоків; аналіз грошових потоків; методичний підхід; управління; коефіцієнтний аналіз; ефективність; господарська діяльність.

Maiia Pylypivna FEDYSHYN

PhD in Economics,
Assistant,
Department of Public, Corporate Finance and Financial Intermediation,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
E-mail: solmay_f@ukr.net

METHODICAL APPROACH TO ENTERPRISES CASH FLOWS ANALYSIS FOR PLANNING GOALS

Abstract

Introduction. Actuality of this topic is caused by the need to have a clear understanding of approaches, methods, principles of analysis of the cash flows of the food industry as a precondition for their effective planning, production flexibility increase, financial stability ensuring and creation of conditions for normal functioning.

Purpose. The aim of the article is to study, generalize, systematize and improve methodological approaches to analysis as a precondition for evaluation the level of cash flow planning and its adaption to current economic conditions in the enterprises.

Method (methodology). With a help of abstract and logical method of theoretical generalizations the main provisions of cash flows analysis for planning and improvement of operational cash flow management in the food industry enterprises are grounded.

Results. *This article presents an algorithm of cash flow analysis for planning. This algorithm will provide information for the evaluation of companies in the past and present tenses. It can also serve as a basis for efficiency improvement of planning and cash flows forecasting in the future.*

Keywords: *cash flow planning; cash flow analysis; methodical approach; management; ratio analysis; efficiency; economic activity.*

JEL classification: C13, O20

Вступ

Одним із основних інструментів стабільного функціонування підприємств у сучасних умовах, покращення фінансового стану та ефективності діяльності виступає процес управління грошовими потоками, оскільки вони є матеріальною основою виробництва та ефективного використання ресурсів. Виходячи з цього, варто зазначити, що будь-яке планування, прогнозування та контроль за грошовими потоками підприємства неможливі без попередньої їх оцінки, тобто аналізу.

Теоретичному обґрунтуванню й практичному вирішенню питань аналізу грошових потоків підприємств присвячена значна кількість наукових праць зарубіжних економістів: Дж. К. Ван. Хорна, Є. Бріггема, В. В. Бочарова, А. Гропеллі, Е. Нікхбахта, Т. Райса, Л. Н. Павлової, Г. В. Савицької, а також праць вітчизняних вчених: М. Д. Білик, І. О. Бланка, Ю. О. Єрешка, О. В. Єрмошкіної, Г. Г. Кірейцева, Л. О. Лігоненко, С. І. Надточія, А. М. Поддєрьогіна, О. О. Терещенка, Р. Б. Тяна та інших [1-8].

Інтерес до питань аналізу грошових потоків підприємств пов'язаний із їх надзвичайною важливістю в забезпеченні стабільної діяльності та фінансової стійкості підприємств, впливом на функціонування всіх структурних підрозділів підприємства, високою чутливістю до багатьох факторів. Крім того, без проведення аналізу грошових потоків неможливо правильно спланувати обсяги та напрями руху грошових потоків для досягнення не тільки тактичних, а й стратегічних цілей підприємств.

Обмеженість грошових ресурсів на підприємствах, нестійкий фінансовий стан багатьох підприємств, ризик втрати платоспроможності, інші внутрішні і зовнішні фактори визначають необхідність проведення аналізу грошових потоків з метою контролю стану ліквідності і платоспроможності та підвищення рівня ефективності управління грошовими потоками підприємств.

Аналіз фахових джерел [7-8; 10-13] показав, що вчені по-різному підходять до формування системи фінансових показників при проведенні аналізу грошових потоків, що вносить деякі непорозуміння і потребує вироблення поетапного підходу до організації та проведення аналізу грошових потоків для цілей планування.

Мета та завдання статті

Метою дослідження є вивчення, узагальнення, систематизація та удосконалення методичних підходів до процесу проведення аналізу як передумови оцінки рівня планування грошових потоків та пристосування його до сучасних умов господарювання промислових підприємств. Завданням статті є визначення необхідності використання видів, методів, прийомів, моделей, коефіцієнтів аналізу грошових потоків для оцінки діяльності підприємства в минулому і теперішньому часі та використання для цілей прогнозування і планування як складових системи ефективного управління грошовими потоками.

Виклад основного матеріалу дослідження

Аналіз грошових потоків є сукупністю методів формування і обробки інформації про грошові потоки, об'єктивної оцінки стану, тенденцій розвитку, виявлення резервів підвищення ефективності використання грошових коштів та напрямів їх реалізації. З урахуванням терміну часу, ступеня деталізації об'єктів і показників аналіз може бути перспективним, поточним і оперативним. З погляду обсягів аналіз може бути тематичним, тобто пов'язаним з визначеною конкретною метою, локальним — пов'язаним з діяльністю окремого підрозділу, комплексним — охоплювати всі сторони діяльності підприємства [11, с. 23].

Традиційна практика фінансового аналізу налічує шість основних прийомів аналізу:

- горизонтальний (часовий) аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом;
- вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат;
- трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто перспективний прогнозний аналіз фінансового стану);

-
- аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників;
  - порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський аналіз показників певної фірми порівняно з показниками конкурентів або із середньогалузевими та середніми показниками.
  - факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів (причин) на результативний показник детермінованих (розмежованих у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути як прямим (власне аналіз), коли результативний показник поділяють на окремі складові, так і зворотним (синтез), коли його окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник [3, с. 119].

Предметом фінансового аналізу підприємства є його фінансові ресурси, їх формування та використання. Для досягнення основної мети аналізу можуть застосовуватися різні методи. Методи фінансового аналізу – це комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового стану, руху грошових потоків підприємства. В економічній теорії та практиці існують різні класифікації методів економічного аналізу взагалі та фінансового аналізу зокрема. Перший рівень класифікації виокремлює неформалізовані та формалізовані методи аналізу.

Неформалізовані методи аналізу ґрунтуються на описуванні аналітичних процедур на логічному рівні, а не на жорстких аналітичних взаємозв'язках та залежностях. До неформалізованих належать методи експертних оцінок і сценаріїв, психологічні, морфологічні, порівняльні, побудови системи показників, побудови системи аналітичних таблиць. Водночас ці методи характеризуються певним суб'єктивізмом, оскільки в них велике значення мають інтуїція, досвід та знання аналітика.

До формалізованих методів фінансового аналізу належать методи ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий, виокремлення ізольованого впливу факторів, відсоткових чисел, диференційний, логарифмічний, інтегральний, простих і складних відсотків, дисконтування [1, с. 209].

У процесі фінансового аналізу широко застосовуються і традиційні методи економічної статистики (середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки рядів динаміки), а також математико-статистичні методи (кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз, факторний аналіз, метод головних компонентів).

Використання видів, прийомів та методів аналізу для цілей вивчення фінансового стану, оцінки руху грошових потоків підприємства в сукупності становить методологію та методіку аналізу. Фінансовий аналіз здійснюється за допомогою різних моделей, які дають змогу структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками.

Існують три основні типи моделей, які застосовуються в процесі аналізу фінансового стану підприємства: описові, предикативні та нормативні. Описові моделі є основними. До них належать: побудова системи звітних балансів; подання фінансової звітності у різних аналітичних розрізах; вертикальний та горизонтальний аналіз звітності; система аналітичних коефіцієнтів; аналітичні записки до звітності. Описові моделі засновані на використанні інформації з бухгалтерської звітності.

Предикативні моделі – це моделі передбачуваного, прогностичного характеру. Вони використовуються для прогнозування доходів та прибутків підприємства, його майбутнього фінансового стану.

Нормативні моделі – це моделі, які уможливають зіставлення фактичних результатів діяльності підприємства із нормативними (розрахованими на підставі нормативу). Ці моделі використовуються, як правило, у внутрішньому фінансовому аналізі, їхня суть полягає у встановленні нормативів на кожен статтю витрат стосовно технологічних процесів, видів виробів та у розгляді і з'ясуванні причин відхилень фактичних даних від цих нормативів [14, с. 90].

Таким чином, у ході аналізу можуть використовуватися найрізноманітніші прийоми, методи та моделі аналізу, їхня кількість та широта застосування залежать від конкретних цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному конкретному випадку.

Аналіз руху грошових коштів дає можливість зробити більш обґрунтовані висновки про те, в якому обсязі та з яких джерел відбулося надходження на підприємство грошових коштів, а також на які основні напрями їх використано. Метою аналізу є оцінка здатності підприємства генерувати грошові потоки в обсягах та за строками здійснення необхідних планових платежів, забезпечення оптимізації грошових потоків. Адже раціональне формування грошових потоків сприяє ритмічності операційного циклу та забезпечує підвищення обсягів виробництва та реалізації. При цьому кожне порушення платіжної дисципліни негативно позначається на формуванні виробничих запасів, сировини та матеріалів, рівні продуктивності праці, реалізації готової продукції, становищі підприємства на ринку та ін.

З метою удосконалення організації і методіки планування грошових потоків для забезпечення цілей підприємства необхідно чітко визначитись з основними етапами проведення аналізу грошових потоків,

---

що надасть інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі, а також буде слугувати підґрунтям для прогнозування і планування грошових потоків на майбутнє. Інформаційною базою для аналізу грошових потоків за звітні періоди є форми бухгалтерської звітності, додатки до них та інші облікові документи, а також розраховані показники, що характеризують грошові потоки підприємства.

Грошові потоки підприємства є досить різноплановими та містять велику сукупність різного роду надходжень та видатків грошових коштів, що пов'язано з багатогранністю видів діяльності підприємства. Таким чином, грошовий потік – це динамічний показник, який характеризує постійний рух грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства і пов'язаний з надходженням (вхідні грошові потоки) чи витрачанням (вихідні грошові потоки) грошових коштів та їх цільовою спрямованістю. У результаті ж збалансування вхідних та вихідних грошових потоків утворюється чистий грошовий потік, що характеризує приріст чи зменшення грошових ресурсів і є результативним фактором діяльності підприємства.

Аналіз грошових потоків підприємства пропонується проводити з використанням алгоритму оцінки їх стану на підприємствах, що наведено на рис. 1

Першочерговим етапом аналізу є попередня оцінка результатів діяльності підприємства, що містить оцінку ліквідності балансу: порівняння активів за ступенем зниження ліквідності із зобов'язаннями за терміном погашення (в порядку зростання термінів сплати); обсягу виручки від реалізації, витрат, до яких належить також амортизація, прибутку/ збитку від діяльності та інших показників, що формують грошові потоки на підприємстві.

Другим етапом аналізу грошових потоків є дослідження обсягу та структури грошових потоків за видами діяльності та проведення аналізу формування валових грошових потоків (сукупного надходження та сукупного вибуття (витрачання) грошових коштів, чистого грошового потоку, оцінка готівкової та безготівкової їх форми, в тому числі – за видами валюти, аналіз внутрішніх та зовнішніх грошових потоків та оцінка їх збалансованості.

У результаті розрахунку запропонованих показників можна з'ясувати причини додатного/від'ємного грошового потоку: чи спостерігалось надходження за рахунок короткострокових зобов'язань, які потрібно буде погасити в майбутньому; чи за рахунок зростання акціонерного капіталу через додаткову емісію акцій; чи за рахунок здійснення продажу майна, скорочення запасів матеріальних цінностей, незавершеного виробництва, готової продукції на складі і товарів; чи причини від'ємного грошового потоку через зниження показників оборотності активів; зростання абсолютних значень запасів, дебіторської заборгованості; зростання витрат на реалізацію товарів через збільшення обсягу їх продажу, сплати податків та зборів, заборгованості з оплати праці працівникам підприємства та ін.

Такий запропонований поетапний аналіз грошових потоків надасть інформацію для оцінки діяльності підприємств у минулому, теперішньому часі, а також слугуватиме основою для ефективного планування і прогнозування грошових потоків на майбутнє.

Заслугує особливої уваги проведення коефіцієнтного аналізу грошових потоків, результати якого дають можливість оцінити стан формування для планування потреби у грошових потоках на підприємствах та виявити резерви оптимізації грошових потоків для цілей їх планування. Результати коефіцієнтного аналізу грошових потоків підприємства за певні проміжки часу є базою для визначення ефективності і якості планування грошових потоків підприємства, а отже, значущість коефіцієнтного аналізу грошових потоків з метою їх планування набуває ще більш чітко вираженого характеру.

Проведення аналізу в такій послідовності дозволить оцінити стан формування грошових потоків, рівень достатності для досягнення цілей планування, з'ясувати типові проблеми, які виникають у процесі невмілої організації руху грошових потоків, та використати розрахунки для виявлення резервів оптимізації і підвищення ефективності тактичного планування грошових потоків підприємств.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Планування грошових потоків є одним із найважливіших аспектів фінансового менеджменту, оскільки грошові кошти є найбільш ліквідними активами підприємства, здатними легко трансформуватися в будь-який інший вид активів і в сучасних умовах виступають матеріальною основою ефективного процесу виробництва. З метою удосконалення методичного підходу до планування грошових потоків для забезпечення досягнення тактичних та стратегічних цілей підприємства, запропоновано послідовність проведення аналізу грошових потоків для цілей планування. Поетапний аналіз грошових потоків дає можливість оцінювання діяльності підприємства в минулому, прогнозування потреби в грошових коштах та слугує підґрунтям для оцінки ефективності тактичного планування грошових потоків.

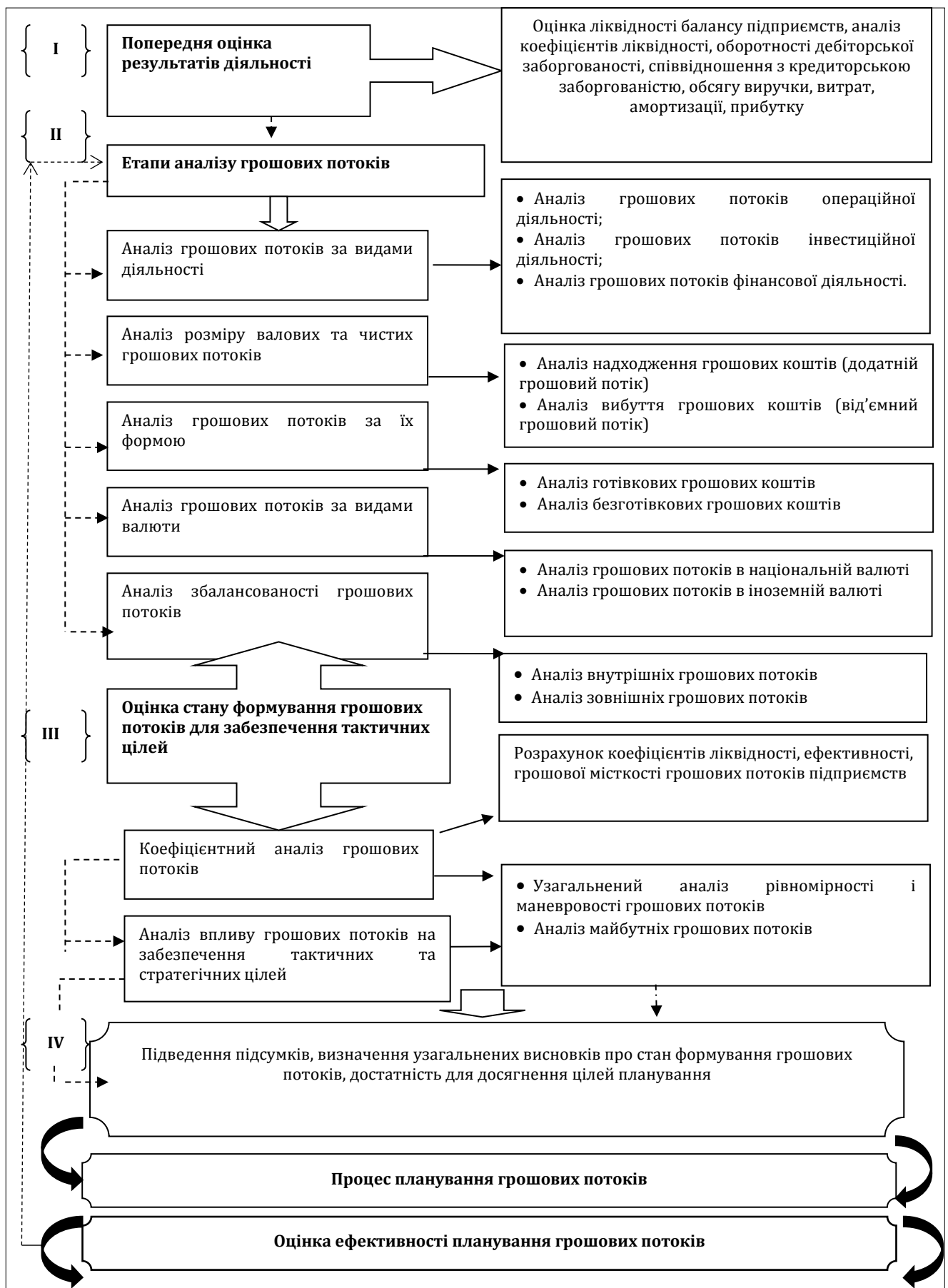

Рис. 1. Послідовність аналізу грошових потоків підприємства для цілей планування (авторська розробка)

Для забезпечення аналізу грошових потоків удосконалено і уточнено методику використання коефіцієнтного аналізу грошових потоків, що дозволяє покращити процедуру їх планування, підвищити точність оцінки стану планування та якість прогнозів. Позитивні аспекти використання удосконаленої методики полягають у тому, що вона є достатньо гнучкою і може використовуватися на будь-якому з підприємств реального сектору економіки; детальний коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства дозволяє визначити їх достатність та адекватність, а також повною мірою уточнити результати фінансового аналізу діяльності підприємства в аспекті руху грошових коштів підприємства, є ґрунтовним та змістовним джерелом інформаційного забезпечення оцінки ефективності тактичного планування останніх.

Список літератури

1. Бланк, И. А. Управление денежными потоками [Текст] / И. А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Ника-Центр, 2007. – 752 с.
2. Лігоненко, Л. О. Управління грошовими потоками підприємства: навч. посібник / Л. О. Лігоненко, Г. В. Ситник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 255 с.
3. Поддєрьогін, А. М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства / А. М. Поддєрьогін, Я. І. Невмержицький // Фінанси України. – 2007. – №11. – С. 119-127.
4. Терещенко, О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [навч. посібник] / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
5. Білик, М. Д. Грошові потоки підприємств у мікро- та макроекономічному аспекті / М. Д. Білик, С. І. Надточій // Фінанси України. – 2007. – №6. – С. 133-147.
6. Надточій, С. І. Теоретичні основи грошових потоків підприємства / С. І. Надточій // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – №12. – С. 83-87.
7. Тянь, Р. Б. Структурний аналіз грошових потоків із метою підвищення надійності їх прогнозування / Р. Б. Тянь, О. В. Лисенко // Фінанси України. – К., 2012. – №5. – 110-120.
8. Єрешко, Ю. О. Сутність і структура механізму управління грошовими потоками підприємства / Ю. О. Єрешко // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київського політехнічного інституту» – К.: ВПІ ВПК «Політехніка». – 2011. – № 8. – С. 20-25.
9. Бардин, О. Я. Методологічні засади управління грошовими потоками підприємств / О. Я. Бардин // Науковий вісник Полісся. – 2015. – №4. – С. 105-109.
10. Власюк, Т. М. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства / Т. М. Власюк, О. М. Волинець, Н. І. Новіцька // Вісник КНУТД. – 2014. – №3. – С. 36-46.
11. Бочаров, В. Аналіз грошового потоку / В. Бочаров // Фінансовий ринок України. – 2011. – № 10 (96). – С. 23-24.
12. Магдич, І. Методичні аспекти аналізу ефективності управління грошовими потоками в інвестиційній діяльності підприємства / І. Магдич // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2015. – №5 (170). – С. 60-64.
13. Надточій, С. І. Коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства в аспекті управління ними / С. І. Надточій // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – №7 (62). – С. 8-12.
14. Гаркуша, Н. М. Методика аналізу грошових потоків підприємства / Н. М. Гаркуша, О. О. Горошанська // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – Харків, 2011. – №2(14). – С. 90-96.

References

1. Blank, I. A. (2007). *Upravlenie denezhnymi potokami* [Cash flow management: textbook. manual]. Kyiv: Nika-Tsentr [in Russian].
2. Lihonenko, L. O., Sitnik, G. V. (2005). *Cash Management of company*, Kyiv National University of Trade and Economics, 255 p.
3. Poddyerohin, A. M. (2007). The efficiency of cash management enterprises. *Finance of Ukraine*, 11, 119-127.
4. Tereschenko, A. A. (2003). *Financial activities of undertakings*. Kyiv: KNEU.
5. Bilyk, M. D, Nadtochiy, S. I. (2007). Cash flows of enterprises in micro and macro aspects. *Finance of Ukraine*, 6, 133-147.
6. Nadtochiy, S. I (2005). The theoretical basis of cash flows of the enterprise. *The formation of market relations in Ukraine*, 12, 83-87.
7. Tian, R. B, Lysenko, A. V. (2012). Structural analysis of cash flows in order to increase the reliability of forecasting. *Finance of Ukraine*, 5, 110-120.
8. Yereshko, Y. O, (2011). The essence of the mechanism and structure of cash management enterprise. *Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute"*, 8, 20-25.
9. Bardyn, O. Ya. (2015). Methodological principles of the companies money management. *Scientific Journal Polissia*, 4, 105-109.

-
10. Vlasyuk, T. N, Wolyniec, O. N, Novickaya, N. I (2014). Methodological approaches to the analysis of cash flows of the company. *Bulletin KNUTD*, 3, 36-46.
  11. Bocharov, V. (2011). Analysis of cash flow. *The financial market of Ukraine*, 10, 23-24.
  12. Mahdych, I. (2015). Methodological aspects of analyzing the efficiency of cash management and investment banking businesses. *Bulletin of Kyiv National Taras Shevchenko University*, 5 (170), 60-64.
  13. Nadtochiy, S. I. (2006). Coefficient analysis of cash flows in terms of enterprise management. *Formation of market relations in Ukraine*, 7 (62), 8-12.
  14. Garkusha, N. M., Horoshanska, O. O. (2011). Method of analysis of the cash flows of the enterprise. *Economic strategy and prospects of trade and services*, 2 (14), 90-96.

Стаття надійшла до редакції 03.11.2016 р.